СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 185. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 23-го вересня 1943. No. 185. Jersey City, N. J., Thursday, September 23, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГЕНЕРАЛ МАРШАЛ СТВЕРДЖУЄ ГОТОВІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬК ДО ОФЕНЗИВИ

ОМАГА (Небраска). — На крайовій конвенції Американського Леґіону, скликаній з нагоди 25-ліття діеї орґанізації, виголосив промову начальник ґенеральної булави ґен. Джордж С. Маршал. Він заявив, що „вкінци" американська армія чується готовою підняти офензиву в Европі й Азії, а коли офензива пічнеться, не буде для неї стриму, бо трилітна праця для її підготови мусить виказати тепер овочі. Маршал звернув увагу на факт, що Америка створила сильну армію упродовж цього часу, але лише частина армії брала участь у боях на фронті. Тому не можна вважати перемог в Африці, на Сицилії та Італії за кінцеві успіхи в війні. Тепер, коли ми вже справді викінчили підготову, ми готові до війни, головно на Пацифіку, ствердив ґен. Маршал, додаючи, що ми призбирали вже відповідні сили, щоби завдати ворогови рішальний удар, — На конвенцію прислав привіт президент Рузвелт, а в ньому між іншим сказав, що „ніщо нашим ворогам так не помагає, як припинення нашої активности для продовжування війни".

ЛИШЕ НАЙДОЦІЛЬНІШЕ ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ЗАПОБІГНЕ НЕДОСТАЧІ РУК.

НЮ ЙОРК. — На річній конвенції Інституту Контрольорів Америки висловив думку директор робітничих відносин О. С. Кул про причини недостачі робочої сили в американському промислі. Він думає, що воєнні аґенції і приватні підприємці не використують якслід талантів та фізичної сили робочих рук населення Америки і тому чути загальне нарікання на недостачу людей до праці. Колиб уміло використати кожну одиницю, у нас не булоб цієї недостачі — міркує згаданий директор.

ФЕДЕРАЛЬНА ЛАВА ПРИСЯЖНИХ ЖУРИТЬСЯ ПІСЛЯВОЄННОЮ ІМІҐРАЦІЄЮ.

НЮ ЙОРК.—Федеральна лава присяжних суддів з полудневого дистрикту стейту Ню Йорк, осудивши членів німецького Бунду перед двома роками, застановлялася при цій нагоді над небезпекою, яка грозить Америці від чужинних іміґрантів після війни Це подано до відома урядових чинників, щоби вони могли заздалегідь поробити відповідні висновки. Судейська лава між іншим одноголосно рішила домагатися закона, який заборонював би іміґрантам дістати громадянські папери, коли вони не будуть вміти читати, писати й говорити по англійськи хоч у таких розмірах, як шкільна дитина з осьмого ступня прилюдної школи. Така постанова стрималаб іміґрацію до таких границь, що вона не булаб загрозливою для ладу в Америці.

РІЗНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ПОБОРУ БАТЬКІВ.

ВАШИНГТОН. — Деякі сенатори подали думку, щоб відложити побір батьків хоч на один місяць, заки можна буде перестудіювати справу. Іншу пропозицію подав сен. Роберт Тефт з Огайо, а це таку, щоби покликати до військової служби наперед таких батьків, що ще не перейшли 30. року життя, а старших, щоби покликати тоді, коли ця резерва буде вичерпана. Тому, що на підставі зарядження управи армії й фльоти побір батьків має розпочатися вже з днем 1. жовтня, ці пропозиції розбуджують живе заінтересування. Військові комісії сенату й палати послів приготовані вислухати свідоцтва Бернарда Бейрука про загальне наладження справи робочої сили, а його погляди причиняться до вияснення справи перед тим, заки пічнеться дискусія над внеском сенатора Ґвілера, щоби побір батьків відложити.

1,000 ІТАЛІЙСЬКИХ ВОЄННИХ ПЛІННИКІВ В СТЕЙТІ НЮ ЙОРК.

ПАЙН КЕМП (Ню Йорк). — До цього табору в північній частині стейту прислано 999 італійських воєнних полонених, як це сповістила команда табору. В оповістці сказано, що більша частина їх попала в полон в Північній Африці, тому вони не мають навіть відповідного вбрання. Багато з них має лише коротні штанці, а ніякого спідного біля. Тому управа табору мусіла дати їм теплий одяг.

КОНФЕРЕНЦІЯ РОБІТНИКІВ, ПРОМИСЛОВЦІВ, ҐАЗЕТЯРІВ І ВІЙСЬКОВИХ.

ВАШИНГТОН. — Підсекретар війни Роберт Петерсон скликає на наступний тиждень конференцію представників робітничих орґанізацій, промислових підприємців, ґазетярів та офіцирів фльоти й армії. Учасників має бути коло 200. Петерсон каже, що „на передодні великих воєнних операцій в Европі" треба передискутувати запотребування армії і тому інтересовані чинники повинні знати, які обовязки вони мають до сповнення в звязку з наміченою акцією.

Подавляюча більшість голосів палати послів за повоєнну співпрацю для мира

ВАШИНГТОН. — У палаті послів відбулося голосування над резолюцією конгресмена Фолбрайта в справі співпраці Америки з іншими державами над утриманням мира. Текст резолюції такий: „Палата послів (при вижиданій згоді сенату) оцим заявляється, щоб створити міжнародню машинерію з відповідною силою для заведення й втримання справедливого і тривалого мира між державами світу, але так, щоби Злучені Держави могли взяти в тому участь згідно з конституційним поступуванням". Цю резолюцію принято 360 голосами проти 29, отже вона дістала більше ніж дві третині голосів, як це звичайно буває в сенаті при затверджуванню міжнародніх трактатів. З висліду голосування заключають, що посли заздалегідь поінформовані про настрій населення і тому виявили несподівану однозгідність без огляду на партійний поділ. Це перший раз в історії Америки, що якась законодатна палата приняла таку ухвалу у передбаченню мирової акції. Опозиція була дуже слаба, і вона виказала спротиви поодиноких конгресменів із різних стейтів. Найбільше противників нараховують із Середнього Заходу.

ДО МОСКВИ ВИШЛЮТЬ ВИСОКИХ УРЯДОВЦІВ

ВАШИНГТОН. — Можливо, що більш ніж одного представника вишле Америка на конференцію трьох держав до Москви в наступному місяцю, коли то Анґлія, Америка й Росія будуть обговорювати цілі повоєнної політики. Такого високого урядовця вислалаб Америка лише на випадок, колиб секретар стейту Кордел Гол не міг поїхати ізза недостачі здоровля. Між кандидатами вичисляють В. Аверела Гаримана, Сомнера Велеса або й Гері Гапкінса. Та можливе, що поїде делеґація з більше урядовців. Дня конференції не устійнено. Надіються, що як конференція випаде удачно, безпосередно після неї зїдуться голови згаданих трьох державних урядів на особисту стрічу.

НІМЦІ ПІДМІНУВАЛИ БУЛИ ПОБЕРЕЖЖЯ КАНАДИ

ОТАВА (Канада). — Ще 1. червня цього року німецькі субмарини закинули були підводні міни в пристані Галіфакс, як це згадано тепер прилюдно. Простір 60 миль здовж побережжя був підмінований і лише незвичайна чуйність прибережної сторожі та кораблів недопустили до катастрофи. Міни виловлено в час і привернено правильний корабельний рух.

Чорчил заповідає інвазію Европи зо заходу

Британський премієр Чорчил виголосив перед британським парляментом довшу промову про політичне й воєнне положення в світі. Промова почалася рано, тривала ціле раннє засідання та скінчилася пополудні, по обідній перерві.

Чорчил передовсім обороняв Аліянтів перед закидом недбальства в політиці в Італії підчас її інвазії. Він відкрив при тому цілу низку невідомих фактів з аліянтської кампанії в Північній Африці. Він заявив, що він не вважає африканської операції за суроґат безпосередного атаку на німців у Франції й Голяндії й запевняв, що в слушний час британці й американці почуть масову інвазію европейського континенту.

Чорчил малював яскраво воєнні доспіхи Аліянтів. У боротьбі проти підводних човнів Аліянти добилися до того, що аз чотири останні місяці на північнім Атлянтику не затоплено ні одного торговельного корабля, а за перші два тижні вересня не затоплено ні одного аліянтського корабля денебудь у світі. Останніми часами підводні човни знову появилися на океані, але Аліянти приготовані на їх стрічу. Аліянти, говорив Чорчил, мали цілий рік майже непереривних успіхів на сухоземлі, на морю й в повітрю.

Малюючи великі доспіхи Аліянтів на всіх театрах війни, він остерігав слухачів, аби не вважали, що найважча частина війни вже минула. Найбільше кирвава війна ще перед нами.

Він заявився за якнайскорше відбуття конфереції між ним, президентом Рузвелтом і маршалом Сталіном та висказав надію, що вона відбудеться ще до кінця цього року.

Він відкрив теж немало фактів про Мусолінія. Мовляв, італійські відділи карабінієрів, що стерегли Мусолінія, мали приказ застрілити Мусолінія, якби хтось пробував його визволяти, але вони не виконали свого обовязку.

НІМЦІ АРЕШТУЮТЬ КАРДИНАЛІВ ПРИ ВХОДІ ДО ВАТИКАНУ

Напруження відносин між Німеччиною й Ватиканом даяі збільшається. Німецькі війська арештували двох кардиналів, як вони входили з Риму на територію Ватикану, і задержали їх для допитів. Папа від двох тижнів відмовляється приняти ґенерала Кессельрінґа, як довго німецькі війська окупують хочби частину Ватикану.

ІНВАЗІЯ НЕ ОБІЙШЛАСЬ БЕЗ ЖЕРТВ.—Отсе бачимо одну з причин, чому треба нам закуповувати бонди Третьої Воєнної Позички. Наші вояки виносять на беріг свого товариша, що віддав усе найкраще й найдорожче за ідеали Америки.

НІМЦІ ГРАБУЮТЬ НЕАПОЛЬ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Приготовляючися видно до евакуації міста Неаполю, найголовнішого оборонного міста в центральній Італії, німці плюндрують його немилосерно. Втікачі з міста оповідають, що німці перемінили Неаполь на місто страхіть. Недуги десяткують населення, бо німці не допускають до нього ліків. Вони обмежують свободу рухів населення й люди не можуть добувати навіть поживи й води. Своїми строгими обмеженнями німці розбили зовсім організацію достави поживи з околиці. Над містом уносяться дими з пожарів.

Німецькі війська на фронті в південній Італії постійно відступають перед американською пятою та британською восьмою армією, котрі захопили міста Еболі й Монтекорвіно, а котрих літаки бють по німецьких комунікаційних лініях понижче й повище Неаполю.

У північній Італії аліянтські летуни бомбардували воєнні приспособлення в порті Венеції.

ФРАНЦУЗЬКІ ВІЙСЬКА Й ПАРТИЗАНИ ОЧИЩУЮТЬ ЗАХІДНЮ КОРСИКУ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Французька армія визволення, зложена з правильних французьких військ і місцевих партизанів, звільнила вже зовсім з німецьких військ західню частину острова Корсики та приперла 12,000 німців у східній частині так, що вони правдоподібно будуть покидати остров.

Свою акцію почали французькі патріоти з міста Аячіо, де висаджено французькі кольоніяльні війська з французьких підводних човнів. Висадження відбулося тайно; як човни підїхали під беріг, їх зочили перелітаючі німецькі літаки, та вони їх не атакували, а німецькі залоги на фортифікаціях відїхали моторовими човнами, не віддавши ні одного стрілу. Війська потім ввійшли до міста, витані оваційно населенням.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАХОПИЛА ПОНАД ТИСЯЧУ МІСЦЕВОСТЕЙ.

ЛОНДОН. — Совєтські війська розбили сильні німецькі фортифікації ріки Десни й заняли місто Чернигів, що лежить 78 миль на північний схід від Києва. Ці бої вважають операційним переглядом боротьби за самий Київ. У цьому самому дні червона армія забрала 1,145 міст і сіл. У південній Україні червона армія заняла приступом Синельникове, важний узол чотирох залізничих доріг. Червона армія находиться вже 27 миль від Києва, де сподіваються головного бою коло бастіонів Дніпра.

Берлінський кореспондент до мадридської ґазети „Я" каже, що адміністраційні частини німецької армії вже покинули Київ, що означало би, що німці рішили евакувати Київ.

АЛІЯНТИ ЗАБИРАЮТЬ ОСТРОВИ НА ЄГЕЙСЬКІМ МОРЮ.

КАЇРО. — Користаючи з того, що німці заняті тепер боротьбою з партизанами на Балкані, британці висадили війська на острови Самос, Лерос і Кос, що лежать на Єгейськім морю. Остров Кос заняв відділ летунів, що почав операції проти „Люфтвафе". Атаковано теж німецькі позиції на острові Креті.

Ґазетні обсерватори вважають ці посунення частиною великої офензиви Аліянтів проти Німеччини зо Середземного моря.

ОФІЦИРИ ВЕДУТЬ ІТАЛІЙСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ.

БЕРН. — Правильні італійські військові офіцири, йдучи за закликом маршала Бадолія, появилися в різних окупованих німцями околицях на чолі італійських партизанських банд, що воюють відкрито з німцями або тайно саботажують німецьку оборону.

Коло Риму одна така громада воювала з німцями через чотири дні.

По всій окупованій Італії Ґестапо перебрало на себе завдання реорґанізації фашистівських орґанізацій.

Кореспонденти швайцарських ґазет доносять з Італії про побоювання італійців, що відступаючи з Італії, німці перемінять Рим на Сталінґрад, себто заставлять аліянтів добувати його довго.

МУСОЛІНІ ОРФАНІЗУЄ „УРЯД".

ЛОНДОН. — За звідомленням берлінського радія, Мусоліні вже покінчив свої конференції з Гітлером і збирається вертати до Італії, де він має незадовго проголосити склад свого нового фашистівського „національного уряду" й місце його осідку. Буде ним відай якесь місто в північній Італії. Радіо говорило теж про заходи Мусолінія коло реорґанізації фашистівської міліції, що, мовляв, „має становити зародок нових републиканських й фашистівських збройних сил".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мас бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОС ОПИРА

Справді дивну штучку підстроїли німці, коли вони розіслали оноді радіом промову, що мала бути приказом Мусолінія до італійців. Чоловіка, що говорив, не було видно, але голос бесідника запевняв, що це голос Мусолінія, та тепер деякі люди, які знали Мусолінія багато років, певні, що це не голос Мусолінія.

Зрештою, якби не було, чи говорив там дійсний Мусоліні, чи хтось тільки вдавав його більше або менше удачно, це для справи великої різниці не робить. Бо й справжній Мусоліні, якщо він справді десь живе, може німцям зробити якраз стільки прислуги, що якийсь актор чи кукла, що Мусолінія вдає. Мусоліні може справді находитися безпечний за німецькими плечима, одначе це певно вже не той Мусоліні, що мав за собою славу в одних хитрого політика, в других справного бандита. Цей Мусоліні помер, коли його владу повалено заговором між королем і генералами. Тоді цей великан потуги показався тільки надутим пузиром. Проколений голкою, він зійшов до справжньої своєї величини, і нині ніяке надування проколеного пузиря Гітлером не доведе Мусолінія до його попередньої величини.

Якщо на радіо справді говорив Мусоліні, то з промови можна вносити, що й сам Мусоліні добре свідомий цього, що він є проколений пузир. Його мусить жерти почуття власної нікчемности, коли він узявся так пильно себе на всякі заставки вихваляти. Мовляв, мій голос кликав вас, італійці, святкувати найкращі дні батьківщини. Мовляв, я не можу позволити собі на відпочинок, якого я так потребую, коли справа мене кличе. Мовляв, я вів усе життя, повне пригод. Просто життя неймовірних пригод. Я був вірний підданий короля, котрий мене арештував і задумав видати ворогам. І так далі, — хоча обіцяв говорити коротко, добру частину промови присвятив „особистій драмі", як це звичайно буває з людьми з покрученим умом.

Знає Мусоліні (якщо це був голос Мусолінія) страшні наслідки свого панування для італійського народу, і тому він тепер пробує змалювати свій режім як багато кращий від режіму короля й Бадолія. Наконець, він надувається ще більше й перебирає на себе функцію італійського короля, проголошуючи себе обєднувачем італійського народу. Надувшися так до королівської влади, він негайно обертається в другий бік і робить льокальський поклін у бік Гітлера й націзму, запевняючи їх, що нова італійська держава буде національна й соціяльна та буде нищити плютократію, а ще далі відкликається до селян, робітників і ремісників, що мовляв нова держава буде їх, а на третій бік грозить пімстою всім, що цеї держави не захочуть. Вся ця поведінка це вже поведінка людини, яка втратила свою давню самопевність, людини, яка підозріває всіх і вся довкола себе й яка старається опертися на одиноку підпору: багнети чужої держави, що нині справді окупувала Італію, як ворожу країну.

Каламутять Совети, а ніхто другий

Як в Англії так і в Злучених Державах, чи в сусідній Канаді, натискають з усіх сторін, щоби доконче дійти до порозуміння з Росією, чи там Совєтським Союзом. До змагань урядових, щоби затіснити з Советами дружні звязки для перемоги над спільними ворогами, як теж і для повоєнного плянування, долучається тут весь час і загальна опінія, що теж є за те саме, вважаючи, що інакше шкода проливу крови, бо майбутні воєнні конфлікти були б неминучі.

Очевидно, що тут поминаємо вже свобідну пропаганду ось тих різних „приятелів СССР", що постійно тільки вибілюють у всьому Совети та їхню політику, розхвалюючи совєтські порядки навіть аж у такий спосіб, що наш край і його порядки виглядають як щось перестаріле й неспосібне до дальшого життя і розвою. Для ось тих „приятелів" кожний американський політичний крок є недобрий, якщо тільки нема на нього апробати в Москві. Та проте вся ця пропаганда ведеться в Америці весь час без усяких перепон. Виходять раз-у-раз різні про-совєтські книжки, видаються про-комуністичні газети і закладаються різні бюра, що працюють в користь Советів чи Росії. А коли іде про уряд, а зокрема про президента Рузвелта, то й з цього боку постійно підкреслюється конечну потребу добрих і тісних звязків з Советами. А хоч нема в нас такої цензури, щоб змушувала нас так чи сяк писати, коли іде про політичні справи, то є фактом, що Бюро Воєнних Інформацій нераз надсилало часописам вказівки, щоби в писаннях звертати пильну увагу на те, що пишеться про Аліянтів, під чим треба було розуміти властиво Росію, бо про неї ходило, та не писати щось такого, що шкодило б добрим відносинам між союзниками. Значить, що й урядові агенції, оскільки це допускаємо, старались робити все можливе, щоби витворювати в нашому краю якнайприхильніше відношення до Советів, чи там Росії. А вже про якісь урядові кроки, чи хочби вислови, що їх можнаб розуміти як якусь критику певних потягнень совєтського уряду, то й не говорити. Таких ніколи не було, принаймні від часу, як Гітлер розпочав війну з Советами. А навіть тоді, як Сталін був з Гітлером у згоді, коли Гітлер розпочав европейську війну, вашингтонський уряд поступав дуже обережно з критикою совєтського поступовання.

Значить, що з якого боку не підходити б, бачимо, що Злучені Держави, як уряд так і громадянство, намагались і намагаються дійти з Советами до такої згоди, щоби можна було тепер і по війні разом і згідно вирішувати світові проблеми.

А якже є з Советами?

Найкращу відповідь на це дає Ню Йорк Таймс з 21. вересня б. р. у статті про „критику з Росії". Часопис цей, що постійно заявляється за якнайтіснішу співпрацю з Росією, пише отсе, що російські провідники, себто ті, що стоять у проводі совєтського уряду, вживають таких метод у своїй дипломатії, що не поліпшують, а радше псують відносини між Росією і Злученими Державами та Британією.

Ню Йорк Таймс виходить з цілком слушного заложення, що совєтська преса є речником совєтського уряду. Вільної преси в Советах нема. Все, що вона передає, є перевонтрольоване. І коли вона торкається якихсь проблем, то її становище щодо них є вічим іншим, а тільки урядовим становищем. Цеж тоталітарна держава, в якій інакше бути не може. Значиться, що коли в такій державі офіційна преса атакує департамент стейту Злучених Держав, чи секретаря стейту Гола, чи квестіонує правдивість того, що сказав адмірал Стендлі, американський амбасадор до СССР, то що це може означати? У всякому випадку — хіба не намагання бути в згоді з Злученими Державами?

А далі: як розуміти совєтський закид, що Аліянтська Мілітарна Управа Окупованих Країв є противна демократичним принципам? Ню Йорк Таймс, згадуючи за це, слушно дивується, що дійшло вже аж до такого дива, що „тоталітарна держава" повчає американців та англійців про це, як треба розуміти „демократичні принципи".

І ще одно: Совети, користаючи з того, що в Злучених Державах так їм на кожному кроці уступають, посуваються уже аж так далеко, що вже дають у своїй урядовій пресі науку вашингтонському урядови щодо цього, що можна в нашому краю толерувати, а що треба б знищити. Іде тут про газету „Росія", що виходить в Америці, а якої видавництво совєтський уряд хотів би припинити. Нам не розходиться про цей часопис, а про принцип. Бож доходить до того, що Совети беруться настоювати на своїх союзниках, щоби вони вводили їхні методи, себто в даному випадку нищити у нас принцип свобідної преси, якої вони не визнають, а без якої нема демократії, а прецінь наш край демократичний, а не тоталітарний як Совети.

В тому самому числі часопису Ню Йорк Таймс, про якого статтю згадуємо, є письмо, висилане телеграфічно з Москви, а звернене проти акції тих, що тут в Америці допомагають Балтійським Державам відзискати наново свою незалежність. Хочемо і на це звернути увагу. Ото Людас Гіра, що має бути литовським поетом і належить до Верховного Совету Литовської С. С. Р., накидається з Москви на Американську Литовську Раду, що веде в Америці акцію в справі відродження незалежної Литви. Є це отже щось таке, що подібне до тих телеграм, що їх надіслано з Москви проти Комітету Українців Канади від українських поетів і тих, що є з „Верховного Совета Української Р. С. Р.", що то називали „зрадниками" тих в Америці чи Канаді, що пробують допомагати українському народови визволитись не тільки з націстівської неволі, але теж із всякої іншої.

Як бачимо, то Совети аж надто ревно користають з американської свободи преси і при помочі свого державного пропагандного апарату пробують впливати на американську суспільність в такий спосіб, щоб прибити тут усякі змагання допомогти людям в Европі дістати по цій війні справжню свободу, яку прирікли поневоленим народам наш уряд, вступаючи до війни з державами Осі.

Тепер ще спитаймо: Чи можна припустити, щоб звідси міг хтось давати такі лекції совєтським громадянам і інституціям, та щоб знайшлися такі совєтські ґазети, щоби таке поміщувати? Це, як знаємо, немислиме. Та не зважаючи на те, Совети ще нам дають лекцію на тему „демократичних принципів". І те має бути в них щирою спробою тісної співпраці з Злученими Державами і Англією...

Супроти цього сумніваємось, чи навіть при найбільших уступках з боку Америки і Британії така співпраця буде можлива, якщо Совети не змінять радикально ось такого поступовання.

ПРИВІТ ДЛЯ „СВОБОДИ" ВІД ЛАТВІЙСЬКОГО ПОСЛА

Достойний АЛФРЕД БІЛМАНІС, посол Латвії в Вашінгтоні, надіслав до „Свободи" таку телеграму:

„Прошу приняти мої найсердечніші побажання з нагоди 50-літньої річниці існування „Свободи", що завжди підтримувала ідеали правдивої свободи і поступу, та завжди відносилася дуже приязно до латвійського народу і його змагань. Бажаю Вам дальших успіхів і здобутків в продовжуванні так важних завдань".

За справедливість для усіх

(Надіслане з Канади).

Між українцями завжди було повно людей, що були за свободу, рівністю і братерством в світі. Не бракувало серед них інтернаціоналістів і гуманістів, що любили цілий світ і для цілого світу бажали добра. Нерідко ось таких українських людей, використовували нещирі чужі люди, і то так, що виглядало, що українські щирі гуманісти працювали і боролись за свободу і за справедливість для всіх народів крім — свого сласного, українського народу.

Загально, українські люди, це свободолюбиві люди. Це правдиві гуманісти, ніжні, щирі братолюбні. Як читати твори таких українських письменників як Григорій Квітка Основяненко, Марко Вовчок, чи інші, то в усіх них бачимо велику ніжність, добросердечність, відчуваємо якусь надземську доброту і любов. І такі є наділі українські люди. Так вони думають і про інші народи. Тому, як здається, нема на світі другого народу, щоб його можливо було так легко обдурити як український нарід. Українець любить правду і легко вірить другим.

Тепер знов іде боротьба за рівність, свободу і справедливість для всіх народів. І українці, як колись так і тепер, працюють в тім напрямі, щоби свобода, братерство і рівність були в новім світі, який по цій війні має настати. Є вони за правду і справедливість, а проти брутальних диктаторських сил, від яких український нарід зазнав багато лиха. Українці, як бачимо, затримали і тепер свою традицію боротьби за правду і справедливість. Навчені минулим, українці цим разом кладуть спеціяльний натиск на те, що свобода, рівність і самоуправа належиться усім народам. Отже і українському народови. А ми, канадійські і американські українці, не хочемо робити тої великої помилки — щоби борючись за всіх, забувати за своїх кровних братів. Це є добра наука для кожного з нас, яку я вичитав в тому, що писав Ілля Еренбург, російський журналіст (в Ню Йорк Таймс з 3. січня 1943). Хіба може хтось любити людство, не люблячи свойого власного народу? — писав Еренбург. Я нікого так не боюся, як любителів людства, котрі є самолюбно рівнодушні зглядом своїх рідних матерей і дітей. Чи українці малиб інакше поступати? Сьогодні ми тут за свободу і справедливість для всіх народів. Чиж маємо притім забувати за своїх кровних братів? Звідси наш обовязок — боронити їх. Уже чути плач, збідженних війною, плач битих і переслідуваних, плач катованих різними окупантами українських земель. Властиво цей плач не уставав від першої світової війни, ми чули його, бо був це голосний плач тортурованих, морених навмисно голодом. Ми про це дуже добре знаємо; багатьох з нас наочно переконались, інші через листи, як теж маємо тут і живих свідків українського лихоліття. Отже, колиб супроти цього ми сьогодні дали себе обдурити голосами різних представників чи „президентів" від „автономної, вільної України", яка вільною не була і не є — то поповнилиб великий злочин супроти ідеалів свободи і своїх рідних братів. Коли ми за свободу для всіх народів — а хто з нас є горожанином Америки чи Канади, то його обовязок, бути за таку справедливість — то чому ми малиб не бути за свободу і незалежність для українського народу? Ми є з українським народом, шануючи заразом і всі інші народи та їхні змагання, включно з російським, від якого можна тепер багато навчитись, коли іде про патріотизм. Своїх братів ми не хочемо і не будемо понижувати, тому домагаємось для них такої свободи, яку мають дістати інші народи. Ми не дамо себе обдурити нікому Для нас найбільш злобна брехня, яка тільки може бути, це та, що український нарід не хоче самостійности, що хоче бути далі гнобленим. А як ми не дамось обдурити — то для українського народу буде надія визволитись.

В минулім ми були за свободу для цілого світа, та менше дбали за український нарід. Та тим разом мусимо бути реалістами. Мусимо брати під увагу дійсність. Не можемо себе дурити „автономіями" чи вільними „республиками", що істнували лише на папері. Такі „республики" це обман — це посміх з українського народу. Будьмо осторожні, бо деякі уявили собі, що українців можна одурити чим будь, навіть грушками на вербі. Це правда, що український нарід, щирий, ніжний, добрий, довірчивий, добродушний. Та проте нема такого народу на світі, щоб його можна дурити і дурити і то сотний раз. Обманці — вже давно перебрали міру. Вони панували над українським народом тільки завдяки грубому, крайно-брутальному насильству; панували мордуючи масово кращих членів української нації. Та це є панування терору. Ось це є та правда, яку знаємо. Тому і одурити нас — ніхто не зможе, бо добре знаємо, хто говорить правду, і чого бажають українці, а ми є з українським народом, а не проти нього.

П. Хомяк.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

40)

Герман зібрався з силами не думати про сина, а щоби піддати думкам інший предмет заняття, він видобув одержану перед віддідом телеграму від віденського агента і почав пильно по десять разів перечитувати немногі слова — перший і незначний на вид вузол будучої великої золотої тканини. Він вдумувався в кожне слово, строїв пляни, і це розвело потрохи його гарячку, освіжило його.

Так він приїхав до Львова і зараз побіг до поліції. Слідів не було ніяких, вістей ніяких. Він зложив сто ринських для того, хто вислідив би перший щось певного про його сина, а може пять раз більше роздав усяким поліцейським та потратив на угощування комісаря, щоби ті докладали старання і всіх сил, щоби швидше дізнатися дещо про сина. Його обіцянку пущено в газети, і Герман два тижні ще просидів у Львові, ждучи кожного дня, що ось-ось прибіжить післанець з поліції і зазве його до директора. Але післанця як не було, так не було, і Германові самому приходилося протоптувати туди стежку. І все за дармо. Крім найденої над ставом одежі, нічого не було. По двох тижнях поліціянти й комісари сказали йому одноголосно, що тут, в обрубі Львова, Готліб не згиб. Але чиж міг Герман тим успокоїтися? Не згиб тут, то чи не міг згинути деінде? А хоч і не згиб, то деж міг подітися? Все те ще дужче мучило Германа. Він просив поліцію розписати гончі листи за Готлібом, а сам поїхав до Відня уладжувати інтерес.

У Відні ждав уже на нього з великою нетерплячкою його агент і зараз на другий день завів його до Ван-Гехта. Два чи три дні тяглися умови та перемови, — Герман торгувався уперто, і бельгієць, котрого ожидання та надії зразу так високо грали, мусів під тиском сухих, чисто ділових обрахунків Германа, хоч туго і звільна, а все таки подаватися. Ван-Гехт опускав з ціни і в кінці оба супірці стали на тижневій платі 500 ринських на протязі семи літ, з тою вимовою, щоби Ван-Гехт за той час сам вів фабрикуш і на 5% дивіденду з чистого зиску за продану церезину, вироблену в двох останніх роках їх умови. Відома річ, Герман не дуже з легким серцем підписував таку умову й обіцював техніковi таку нечувану в Бориславі суму; він потішався тою думкою, що чей зможе в Галичині яким світом прикрутити Ван-Гехта, витягти з нього як може більше, а заплатити менше. І те йому опісля вдалося!

Фабрикування церезини мало розпочатися аж з новим роком. Восени мав Ван-Гехт приїхати в Галичину до Дрогобича, щоби надзирати за будовою фабрики. До того часу Герман обіцявся давати йому невеличку місячну плату по 100 ринських, бо контрактове зобовязання починалося аж з новим роком.

Але, крім того одного діла Герман по дорозі уладив ще друге і далеко більше. Сходячися на біржі з багатьома знайомими спекулянтами і капіталістами, він часто заходив з ними з бесіду про бориславські копальні, їх багатство, про чищення воску і кошти, про збут парафіну і т. д. Він зразу дивувався, чого це так пильно його випитують про всі подрібності люди, котрі донедавна мало показували до них цікавости. Він ще більше здивувався, коли переконався, як багато деякі з них і самі знають про Борислав, про видобування і багатства його підземних скарбів і про всі практики при очищуванню і фальшуванню церезини. Аж передом дізнався він, що у віденських „капіталістичних кружках" зародилася і дозріла думка завязати велику „Спілку визискування земного воску". Зразу його не тішила та думка. Він боявся, щоби „Спілка визискування" не стала на заваді його інтересам, не ввійшла з ним у супір і не підорвала його багатства. Але, передумавши, він аж засміявся зі свого страху. Віденські капіталісти, а спілка в Бориславі! Це смішна нескладниця. Хто буде в Бориславі вести діла „Спілки"? Коли якийнебудь віденський, загалом европейський чоловік, а не галицький капіталіст, то загибіль „Спілки" неминуча, і то загибіль у дуже короткім часі. Не так був зложений і не так шитий Борислав у тім часі, щоб европейські підприємець з напів прямим поступуванням, з напів відповідними поняттями про фабрикацію, без вічних брудних куртарств та шахрайств, без фальшування, без ошуки на робітниках, надзорцях і всіх, кого тільки можна було ошукати, — щоб, кажу, такий чоловік міг удержатися в Бориславі. Правда, і европейські фабриканти-підприємці не дуже сторонять від усіх тих гарних прикмет, не дуже чистими руками фабрикують, але все таки до такої степені брудности та безстидного, грабіжницького (вже не легального, як на Заході) визискування не доходять. При тім же в Европі привикли більше до порядку, до систематичности, до докладної бухгалтерії, а в Бориславі тоді ті привички були ще слабі і далеко не загальні. Більша частина підприємців вела свої діла якось позлодійськи, без порядку, щоб тільки від робітника видавити якнайбільше, обібрати йому, що дасться, з платні, а й те, як можна, то й зараз витуманити від нього назад. Тому то ясно, що при такій роботі европейські підприємці, особливо систематичні і до точности привиклі німці, не могли в Бориславі устоятися.

(Дальше буде).

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

ПРОМИСЛОВА ІСТОРІЯ В МУЗЕЯХ

Археольоги будучої доби будуть мати повно матеріялів для студій над розвитком промислу в Злучених Державах, коли музеї, заложені й утримувані американськими підприємствами не щезнуть з лиця землі. Яких 80 підприємств зовсім дбайливо збирають і зберігають окази своїх промислових виробів для прилюдних оглядин. У першу чергу, підприємства дбають про те, щоби показати, як вони самі розвивалися і показують свої вироби для вжитку публики.

Таким прикладом може послужити Історичний Музей Системи Бел. В цьому музею збереглися яких 2,000 оказів телефонічних апаратів. Ці апарати показують крок за кроком історичний розвиток телефону від першого винаходу аж до сьогодні. Модель самого винахідника, Олександра Ґрагама Бела, може гість оглядати коли хоче. Побіч нього є виставлені всі постепенні уліпшення слухавок і голосників та постепенного переходу від скринкової системи до одноцільної, в якій злучена слухавка з голосником. Оця колекція, подібно як колекція первісних винаходів з ділянки телеграфу, вже разом із каблями, приладами до лучення телефонів у бюрах, електричними комунікаціями, тубками з порожнечию („вакуум") — все те помагає публиці для зрозуміння й освідомлення про винахід, а помагає теж і інжинірам телефонічної компанії при студіях над дальшим уліпшенням.

Музей для Науки й Промислу.

Мабуть найбільше знаний в Америці є Музей Винаходів, що його заложив Генрі Форд у Дірборн коло Дітройту. Одначе це того роду музей, що над ним варт окремо застановитися. Зате коротко можна згадати за другий музей, який має більше центральне положення, бо находиться в Ню Йорку. Є це Музей Науки й Промислу в Ракефелер Сентер, при 59. вулиці. Є це спільна установа, створена приблизно 40 підприємствами, які, кожне з окрема, мають ще свої власні музеї. Одначе вони привозять до Ню Йорку свої експонати на виставу в музею. Та не всі нараз, а так по 10—15 в певних відступах часу. Між ними є й такі, що постійно мають там свої вистави від 1936. р. До таких підприємств належать: Ню Йорк Телефон Ко., Інтернешенел Бизнес Машин Корп., Тимкен Ролер Беринґ Ко., Тод Шипярдс і Тавнс Манюфакчюринґ Ко. Мільони людей оглядають цей музей і він є одним із атракцій для відвідувачів Ню Йорку.

Типічним прикладом ужиточности музею є „Історія про сірку" на виставі цього року. При допомозі ясного насвітлення й колірових картин показують там головні частини праці над приладженням сірки до вжитку. Другим типовим прикладом вартости такого ексгибіту це Мартин Мародер бомбер. Звидувачі можуть увійти на літак, глядіти через шкелка, щоб слідити спадання бомб, а навіть і „випустити бомби", коли на картині бомбове вороже місто. Хто відважиться „випустити бомбу" почує навіть її експльозію — очевидно штучно наслідувану.

Треба 15 механіків, електротехніків.

Щоби втримати так скомпліковану виставу, як оце згадана, на це треба фахової помочи. Музей Науки та Промислу утримує тепер 12 механіків і 3 електротехніків, які пускають механізм в рух. Навіть у нормальних часах потрібно в музею 5 електротехніків. — Промислові музеї розвинулися не так із самого бажання затримати первісні окази, як радше з конечности в теперішнім часі. Публика жадна новостей. Вона інтересується більше життям, рухом, ніж мертвими картинами. Тому її треба відповідно бавити, щоб вона була заінтересована і чогось навчилася.

Одним з найбільш знаних музеїв є в самім осередку Вол Стріт у Ню Йорку. Це музей в будинку Чейз Нешенел Банк. Там є колекція 50,000 різних грошевих оказів. Ніхто не знає вартости цієї колекції, бо деякі предмети є єдині у світі. Так напр. є там срібний доляр з 1804 р. Банк заплатив за нього на лицитації $4,250, але другого такого примірника не можна найти. У цій колекції є взірець першої серії грошевих новтів „на жадання з 1861 р. й інших „зелених" долярівок з 19. століття. Між чужинними монетами можна подибати там гроші ще зо старинних грецьких часів аж до останніх мексиканських.

Вистави обезпеченевих підприємств.

Хто інтересується пожежами, того може інтересувати музей у Говм Іншуренс Компані в Ню Йорку. Там є колекція капелюхів огневої сторожі та приладів до гашення. Ба, навіть ціла стація пожежної сторожі з 1825 р. поставлена з цілим вирядом. Також є там більше ніж 3,000 памяток з пожеж, які призбирали товариства обезпечень ще в Анґлії від 17. століття, щоб пізнати шкоди по пожежах для виплати премій.

Типові музеї в різних околицях.

Музеї в Ню Йорку згадані на приклад. Хто інтересується промисловими виставами хай розпитає за ними в своїй околиці. Їх можна легко найти і підприємства, що їх утримують, раді будуть показати ексгибіти кожному гостеви. Одначе є деякі музеї, знані в цілій Америці. До таких належать: Джордж Кіт Ко. у Броктон, Мас.; там є теж і стара „Червона Робітня", у якій первісний власник працював як полатайко. Дальше знаний є музей Гайнца в Питсбурґу, Пенсилвенія; Тамеса А. Едисона в Вест Орендж, Ню Джерзі, заложений ще в 1886 р.; МкКормик і Ко., імпортерів чаю в Болтимор, Мд.; Істмен Кодак в Рачестер, Н. И., з якого можна довідатися про все, що відноситься до фотографії; і багато інших по цілому краю.

Загалом можна сказати, що в Америці не забракне нікому предметів для науки й наукової забави, як хто лише такими справами хоче заінтересуватися.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

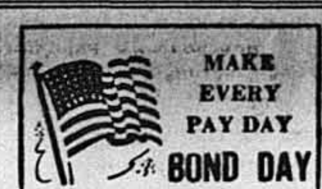
НЮ ЙОРК, Н. И.

Прибудьте на українську маніфестацію для продажі воєнних бондів.

Українська Секція при Жіночій Дивізії пропаганди продажі воєнних бондів зробила добру службу, що подбала про улаштування Українського Здвиґу для живішого заінтересування нюйорських українців справою купования воєнних бондів. Такі маніфестаційні зібрання мали вже або в найближчих днях будуть мати усі другі народи. Такий день теж приділила Жіноча Дивізія для пропаганди продажі воєнних бондів української секції, репрезентованій там гром. Степанією Галичин. „Українська маніфестація відбудеться в понеділок 27. вересня ц. р., в годині восьмій вечером на площі, що тепер називається Виктори Сентр, положеній при західній 50-тій вулиці межи шестою та семою евеню. Це буде маніфестація льояльности та готовости американських українців помогти воєнним зусиллям Америки через купно воєнних бондів так як вони помагають сумлінно своїм податком крови. Американське громадянство дає до розпорядимости всі середники модерного апарату до улаштування маніфестації. Виступлять не тільки американські та українські промовці, але теж виступлять відомі українські артистичні сили.

Тому всі нюйорські українці скерують найближчого понеділку на годину восьму свої самопевні кроки добрих американських горожан на 50-ту вулицю Вест межи Шестою та Семою Евеню!

М. Чубатий.

На Домашньому Фронті

Третя позичка йде дальше.

Це критичний місяць. Наголовки в газетах говорять за себе: „Ми йдемо вперед!" На бойових фронтах наші сини, брати й чоловіки женуть до перемоги. Ясно кожному, яку працю кожен американець має виконати дома. Мусимо підтримати похід уперед!

Щоб це зробити скоро й доцільно, ми потребуємо ще більше кораблів, тенків, літаків, гармат. Чим скоріше ми доставимо ці воєнні машини, тим скоріше покінчиться війна, а через те й тим менше людського життя буде втраченого. Отже скоро, ідім вперед!

Третя позичка саме в повному розгоні, а розмет для кожного американця, хто лише може, є сто-доляровий воєнний бонд. Додатковий бонд, який кожен американець закупить тепер, поможе виробити більше воєнних приладів для вояка. Наша роля ясна: Мусимо купувати бонди, щоб скріпити офензиву!

Армія дуже потребує кровної плязми.

Армія потребує ще більше кровної плязми. Успіх на воєнному фронті не повинен спинити наших змагань у себе дома, каже начальний воєнний лікар ген. Норман Кирк. Щоби заспокоїти мінімальні вимоги армії, треба, щоб 90,000 осіб давало пів кварти крови кожного тижня. „Це є моральним приказом" — каже генерал Кирк — „щоб американський нарід дав повну підтримку акції Червоного Хреста за придбання крови". Акція ведеться тепер у 33 містах, а також при помочи движимих амбулянсів по різних просторах. Генерал Кирк вернувся щойно з Північної Африки. Він каже, що кровна плязма була там головним засобом для ратування життя ранених.

Приготовляйтеся на зиму вже тепер.

Багато поможете урядови тим, як самі подбаєте заздалегідь за свою власну вигоду. Замовте вже тепер ваше топливо для дому, щоб не було запізно, коли прийде перший холод. Коли замовляєте нафту чи олій тепер, помагаєте розложити роботу на протяг довшого часу. Ваш доставець теж буде вам вдячний, що не приневолюєте його працювати понад сили в короткому часі. Отже наповніть ваш нафтовий збірник вже тепер.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ОДИН З ПЕРШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „СВОБОДИ"

Рахували приблизно, що 50 років тому було в Америці 200,000 українців. Були вже тоді відомі українські кольонії по містах і містечках, були перші церкви, товариства, навіть бизнеси, але не було ще українського часопису.

Українці жили в Америці переважно по містах, іноді у великих містах, отже без рідної газети було їм дуже важко, бо нічого не знали про велику вже тоді широко розкинуту українську громаду, а теж і про старий край, а про новий край, Америку, бажали теж читати в рідній мові, бо спершу ще не знали мови анґлійської.

Стже можна собі уявити радість українців, коли довідалися, що в Дерзі Сити зачала 15. вересня, 1893, виходити перша українська народня газета „Свобода".

* * *

У 3. числі „Свободи" появився був допис з допиською редакції такого змісту:

„Познаймося!
„Американська Русь!

„На днях получила наша редакція дуже красное руськое письмо, пересилаемое писмо, котре тут подаемо дословно:

„Beacon Falls, 22. вересня 1893.

„Слава Ісусу Христу!

„Получившй первий нумер „Свободи", котру нам Иосиф Вархолик доручив, витаемо і принимаемо ю щиро, як давно очікувану нашу просвітительку, понеже познаваеме з первих єй основних рядків, що она хоче наш руський народ с твердого сну тут в Америці пробудити і ко просвіщенію і благорозумію привести.

„Прошу пан отця Грушку аби мили ласкави не гнівати-ся, же ся осміляю просити їх аби засилали возлюблену „Свободу".

„С почтеніем оставам „щирим русином

„Стефан Гомик.

„Сей лист дуже нас урадував, бо пізнали ми с него, що наш чоловік тут в Америці сам приходить до того переконання, же му треба руской і то правдивой руской газети, котру он сам оцінить, і сли отповідає его потребам і его задушевним бажанням, он сам о таку просить.

„Дай Боже, щоб таких Стефанів було більше в Америці, а тогда ми-б інакше стояли і не таке значіне мали помежи других народностей як нині".

* * *

Сьогодні, за 50 років, відносини багато змінилися, коли вже тисячі українців по всій Америці читають вже десятки років свій часопис, і знають доволі про українські громади по багатьох містах. Але й нині ще добре було6, щоб читачі так цінили свою газету як 50 літ тому.

ГОЛЯНДСЬКІ НАЦІСТИ ЗАЛОМАЛИСЯ.

ЛОНДОН, (ОНА). — З Голяндії прийшла вістка, що тамошні нацисти скомпромітувалися перед голяндським народом до того ступня, що німецька окупаційна влада вже не вірить, щоб вони могли виконувати державну службу. До Голяндії мало приїхати спеціяльне військове керівництво, яке буде наглядати за тим, щоби в краю був порядок, бо місцеві нацисти, які дотепер були на державних посадах, не мають в свого народу пошанівку.

Голяндські державні кола в Лондоні кажуть, що голяндські нацисти обіцяли народови, що як прийдуть німці, а в Голяндії настане націстівська влада, то в краю запанує добробут. Тепер вони цього говорити не можуть, бо німці обдерли Голяндію до тої міри, що люди ходять голі й босі. Нарід бунтується і німці вже не можуть уповати на голяндських зрадників. Тому присилають до Голяндії своїх власних людей.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Українські бизнесмени 50 літ тому

Міг би дехто тепер подумати собі, що 50 літ тому не було ще в Америці українських бизнесменів. Алеж ні, були вже. В перших числах „Свободи з 1893 року подибуємо тільки одно, а потім два оголошення українських бизнесменів, а далі щораз то більше.

Уже при кінці 1895 року були такі оголошення у „Свободі":

Руська Торговля (Greek Store), Шамокин; Руський ресторан, Єфрем Лучковець, Іван Сікора, Шамокин.

Венедикт Талпаш, стор, Шамокин.

Михайло Лабовський, Михайло Колодій, стор, Шамокин.

Теодозій Талпаш, руський готель, Шамокин.

Юліян Копистянський, Гаврил Малиняк, Wholesale, Шамокин.

Руський готель Галабурди, Мт. Кармел.

О. Мурдза і брат, руський стор, Мт. Кармел.

Ю. Щипчик і Г. Трохановський, руська бучерня, Мт. Кармел.

Юрій Хиляк, руський стор, Олифант.

Іван Глова, стор, Ексцельзіор.

Це були безнесмени лише з кількох громад, що оголошувались у „Свободі", а ще українських бизнесменів по різних громадах мусіло бути більше.

БАТЬКИ ТАКИ МУСЯТЬ ІТИ ДО ВІЙСЬКА! — Таке заявив Сенатському Комітетови для Військових справ ген. Джозеф Т. МекНарней. Казав, що стратегія, вирішена підчас Квебекської Конференції, вимагає такого військового побору.

СЕНАТОРИ НА ПОЛУДНЕВОМУ ПАЦИФІКУ І ГЕН. МекАРТУР. — Отся сцена знята в Новій Ґвінеї на Полудневому Пацифіку. Вона представляє членів американського сенату, що відвідують різні побоєвища на тому терені війни. Бачимо їх в товаристві ген. МекАртура, (той, що має чорні окуляри). Прізвища сенаторів (зліва на право) є такі: Джеймс М. Мід, Ню Йорк; Річард Б. Росел, Джорджія; Генрі Кебот Лодж, Месечусетс; Алберт Б. Чендлер і Ралф О. Брустер, Мейн.

Фальшиві гроші Наполеона

Про те, що Наполеон друкував підчас боротьби з Англією в державній, одначе при тім тайній друкарні фальшиві англійські банкноти і що він хопився того способу теж пізніше підчас походу на Москву — відомо вже віддавна. Є багато доказів, як друк тих банкнотів організували, є теж точні дані про імена осіб, які були співробітниками цісаря.

Одначе багато подробиць недоставало в цілій тій дивній історії та щойно недавно в архівах віднайшли документи, які кидають новий сніп світла на „кримінальну діяльність Бонапартого" (так називав друк фальшивих грошей у Парижі Шатобріян). Переповів цілу точну історію у французькім тижневику „Вандреді" Поль Жеран.

Приказ цісаря.

В 1810 р. гравер Ляль, який працював у картографічнім відділі французького міністерства війни, дістав одного дня наказ звявитися в директора тайної поліції Демаре. Демаре заявив граверові просто, не скриваючи нічого, що уряд потребує більшої кількости англійської валюти і що від нього, Ляля, цісар вимагає вірної служби: треба вирити точний рисунок банкнотів на мідяних дощинках, які відтак підуть на друкарську машину.

На випадок, якби Ляль мав якінебудь докори совісти чи сумніви етичного характеру, директор тайної поліції підкреслив, що в боротьбі з Англією всі засоби добрі. Крім цього агенти Пітта перепачкували до Франції величезну кількість фальшивих асигнацій і спричинювали таким чином упадок французьких грошей.

Виявилося, що Лялеві не треба було таких пояснень: він був вірний своєму цісареві та вже чергового дня взявся за працю. Гравірування мідяних дощок відбувалося в париськім домі Ляля, на розі вул. дез Юрсюлін і тю Сен Жак. Граверові помагав один службовик із міністерства війни, гарячий звеличник цісаря й тому людина наскрізь довірена.

Цікавість поліційного комісаря.

Коли Ляль працював уже кілька днів та приготовив уже дві кліші, спамятався, що в дійсности він виконує кримінальний злочин і не має ніякої забезпеки. Тоді гравер висунув домагання до генерала Савари, міністра поліції, щоб він видав йому документ, який беріг би його перед цікавістю й настирливістю поліційних урядовців. Міністер довго викручувався, одначе вкінці такий документ видав (цей документ знайшли пізніше в державних архівах). В документі було доручення, щоб кожний поліційний службовик, який схотів би переводити в мешканні Ляля трус, негайно покинув його дім і залишив гравера у спокою.

Цікаве, що поліційний комісар дільниці, в якій жив Ляль, справді підозрівав, що в тому домі діється щось непевного. Він пішов туди з двома поліцаями. Ляль показав документ, на який комісар не хотів навіть дивитися та намагався таки ввійти до середини. Ляль почав противитися і счинилася авантура. Вкінці непорозуміння вияснилось, одначе комісар таки „полетів" зі свого становища.

Смерть агентів.

Гроші з кліш Ляля друкували в державній друкарні на бульварі Монпарнас, яка випускала кожного дня до 1000 банкнотів ріжної вартости. До Англії перепачковували ті банкноти французькі агенти, які платили фальшивими грішми за харчі та воєнні матеріяли. Як удавалося, то вони намагалися проміняти фальшиві гроші на правдиві. В архівах збереглося повідомлення про страчення 5 французьких агентів, яких припіймали в Лондоні з 5,000 фунтами фальшивих грошей. Англійський суд засудив їх на смерть і кару виконали.

Московські банкноти.

Друк англійських банкнотів на Монпарнасі тривав коло пів року. Вітак його припинили і Ляль вернувся до міністерства війни рисувати військові карти. Між іншим він відгравірував всі карти французького генерального штабу для потреб французько-російської війни. Не минуло й пів року, як йому знову доручили фальшувати банкноти, цим разом російські. Фальшиві російські банкноти друкували в іншій друкарні на рі Вожірар, яка випускала денно до 5,000 банкнотів.

Після упадку Наполеона і сходу союзних армій до Париха, Ляля перенесли на емеритуру. Він вірно зберіг довірену йому тайну й ніколи, нікому не говорив про доручення Наполеона. Ціла справа друкування фальшивих банкнотів у державній французькій друкарні вийшла не з його уст, лиш довідалися про неї щойно з документів, які в архівах залишилися.

Земля наша живителька

Наша блаженна американська земля стане нам дальше за живительку. До неї звернули експерти свої очі, усміхаються до неї, гласкають її та признають її уже за спільну добродійку людства. Бо куди не повернешся, до землі таки завернеш. Навіть і по смерти вона тебе прийме у своє благословенне лоно.

Одначе ми говоримо за життя і маємо на думці її благословення для життя. З нагоди війни пішла інтензивніша господарка американською землею. І чогось навчилися люди, що хочуть учитися. Завважали, що таки тут, в Злучених Державах, є ще 140,000,000 акрів землі, яку можна обробити, засадити засіяти, зробити плодючою. Це ліси, пасовиська, мочари й пустарі. Це більше ніж третина простору, який ми тепер оремо й засіваємо. З теперішнього орного простору требаб вицофати 40 міліонів акрів землі тому, що ця земля не надається під управу. А коли додати нову землю, тоді кругло дістанемо четвертину землі більше під управу. До того додаймо ще 22 міліони акрів пустинної землі, яку можна наводнити й переорати. То так із новими просторами під управу.

Але є ще інші способи збільшення земельних продуктів. Треба лише поліпшити господарку на тих землях, які вже управляємо. Знавці думають, що через поліпшення землі можна буде дістати 20% харчів більше, ніж тепер дістаємо. І не треба аж такої інтензивної господарки, яку веде Японія. Вистарчить звичайна господарська дбайливість, тобто вжиття звичайного розуму й праці, а результати будуть значні. Таку посилену господарку ведеться тепер на 27 міліонах акрах землі, а всієї управної землі є в нас аж 400 міліонів акрів. Отже лише трошка більше ніж четверта частина землі управляється дбайливо, решта як попаде.

Меліорація землі не на воєнний час.

Оцей чарівний плян це не воєнна мрія. У воєнні часи нема подостатком людей до введення експериментів. Також само нема машин. А всетаки воєнна культура землі принесла нам уже цього року багато більше землеплодів, ніж у минулі мирні часи. Федеральний уряд приготовляється до кампанії за добробут після війни. Вже тепер призначено з федеральних фондів 20 міліонів долярів на консервацію землі. Вже тепер фармері дістали доручення зорати 16 міліонів акрів землі більше в 1944 р. ніж вони управили в 1943 році.

Це все лише спроби. Властивий час на повне використання землі прийде аж після війни. Тоді машини і людська робоча сила буде вільна, голодний світ схоче хоч трошка потовстіти, а й сама Америка, коли дістане назад своїх синів з війни, буде великим ринком збуту для земельних продуктів.

Не буде це нова „макітра пороху".

Після примиря урядовці принаймні будуть знати, чого не треба робити. А навчилися того на експериментах після першої світової війни. Бо тоді засіяли пшеницею 70 міліонів акрів землі. Сіяли рік, другий, третій. Аж земля перемінилася на макітру пороху. Земля вичерпала свою силу і не могла дальше родити збіжжя. Так напр. в р. 1938 засіяли 51 міліонів акрів, а з них 9 міліонів вже не могли родити. В 1940 р. останки цього простору зменшилися на 22 міліони акрів, але між ними знову 3 й пів міліона не зародили. Отже експерти зрозуміли те, що знав український хлібороб здавна, що земля не може кожного року родити тєсаме збіжжя; що треба розумітися на плодозміні; що треба навіть обернути землю на паренину і дати їй час на відпочинок. Тепер уже знають американські хлібороби цю тайну і помилки не повторють. Вони тепер знають, що і плодозмін належить до способів консервування землі.

Новий директор консервації землі.

Міністерство рільництва у Вашингтоні має справжнього знавця консервації землі в особі д-ра Г. Г. Бенета, що займається цією проблемою ще від 1903 р. Він каже, що правильна управа американської землі могла дати крайові 22 з половиною міліона бушлів річно більше збіжжя, ніж давала в минулому. До того ще можна було дістати додаткових 4 міліони бушлів бараболі, 11 додаткових фунтів мяса і міліони фунтів іншого роду продуктів кожного року. Д-р Бенет виказує, що само змивання землі дощевою водою приносить Америці втрату близько 4 біліони долярів. Ця шкода повстає із знищення самої земельної почви, знищення мостів, залізничих шляхів і т. д. Отже Бенет взиває, щоб щось із тим зробити.

Д-р Бенет навіть має реалістичний погляд на господарку цілого світу. Він каже, що в цілому світі знищено 4 міліони акрів земельної почви, отже решта почви не виживить населення. Треба консервувати почву де лише можна. На підставі цих студій виробив Бенет відповідні пляни консервації землі.

НІМЦІ ПРОБУВАЛИ ЗАКРИТИ МІНАМИ ПОРТ У КАНАДІ.

ОТАВА. — Уряд розкрив факт, що в минулому червні ворожі підводні човни пробували закрити мінами великий канадійський порт Галифекс. На щастя, міни відкрито начас і скоро виловлено. Порт був закритий тільки 24 години. Одинокою жертвою цього ризиковного й коштовного підприняття впав малий перевозовий корабльник на 2,000 тон місткости.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 5. вересня 1943 року помер у 63. році життя
АНДРІЙ СТЕФАНОВИЧ,
довголітній член відділу 276, а опісля відділу 161 У. Н. Союзу. Покійний був також довгі літа головним радним У. Н. Союзу.
В. Й. П.! М. Фук, секр.

ТАРЗАН, ч. 841. Не хоче втікати.

Як Тарзан трутив одного сторожа на моторового, колесо повернулося, човен скрутився і перевернувся.

Хоча його руки були звязані, Тарзан і Зіла добилися до берега. „Тепер ми утекли від своїх ворогів", сказала дівчина щасливо.

„Це не мій плян", сказав глухо Тарзан.